**УДК 332.1**
**JEL L31, R11**

**Кривобок П.В.**, аспірант
Національний університет харчових технологій

# ОЦІНКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ З МЕТОЮ ВПРОВАДЖЕННЯ В НІЇ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

*В статті автор висуває думку, що темпи розвитку регіонів та їх частин залежать від віддаленості до економічних центрів. Цим пояснюється, що в різних містах одного регіону різні темпи соціально-економічного розвитку. З метою підтвердження цієї думки, автор здійснює аналіз соціально-економічних показників Київської області. Для зручнішого порівняння соціально-економічного стану різних районів і міст здійснюється консолідація результатів аналізу, як сума всіх показників. Отримані консолідовані оцінки порівнюються з віддаленість міст та районів від міста Київ. Автор наголошує на важливості активної громадської позиції членів громад в розвитку територій. Модель соціально-орієнтованого підприємництва пропонується як інструмент зрівнювання соціально-економічного стану районів та міст регіону.*

***Ключові слова:*** *соціально-економічний стан, соціально-орієнтоване підприємництво, депресивні території.*

**Постановка проблеми.** Соціально-економічні перетворення, які почалися в Україні з проголошенням незалежності і тривають досі, змінюють вектор інтересу суспільства з села до міста. Тобто люди стають менш зацікавлені в проживанні в сільській місцевості та веденні домашнього господарства. Цьому є ряд чинників. Зокрема, це зменшення престижності сільського життя та економічна невигідність приватного сільськогосподарського виробництва. Як результат, все більше людей залишають сільські населенні пункти та віддалені містечка, переїжджаючи в пошуках кращого життя ближче до обласних центрів та великих міст. Це, в свою чергу, спричиняє занепад сіл та міст, що в подальшому призводить до зростання депресивності цілих районів та областей. Так, наприклад, за останні десять років в Україні зникло 174 села [1]. Тобто в середньому щороку з карти України зникає 17-18 сіл. Впродовж 2006-2015 років найбільш гостро цей процес проявлявся у Сумській (-33 села) та Чернігівській (-23 села) областях. Це підтверджується загальновизнаним твердженням щодо депресивності північно-східного регіону України [2].

**Аналіз останніх досліджень.** Питанням занепаду сільських територій та загалом цілих регіонів України займалися вітчизняні вчені, такі як Прокопа І.В., Саблук П.Т., Шанін О.В. та інші. Значний вклад в вирішення проблеми занепаду регіонів за допомогою використання соціально спрямованого підприємництва та розвитку соціального капіталу зробили вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема, Портер М.Е., Грегорі Діз, Кірєєва О.Б. та інші. Дослідження останніх ґрунтуються на використанні нової моделі підприємництва соціального спрямування, яка в своїй діяльності на перше місце ставить отримання соціального ефекту, а вже потім комерційного.

**Невирішені частини проблеми.** Вітчизняна теорія і практики досі не вивели єдиної методики розвитку депресивних регіонів. Соціальному підприємництву, як можливому інструменту вирішення вказаної проблеми, не приділено належної уваги.

**Постановка завдання.** В своїй статті [3] автор описує власну модель соціального підприємництва – соціально-орієнтоване підприємництво, запровадження якої, на думку автора, здатне зупинити занепад територій віддалених від великих промислових, економічних та туристичних міст. З метою більш повного представлення моделі соціально-орієнтованого підприємництва необхідним є аналіз розвитку населених пунктів в залежності від їхньої відстані до обласного центру, великого промислового, економічного чи туристичного центру, тобто місця, до якого спрямовується розвиток регіону.

В цій статті автор аналізує соціально-економічний стан Київської області та оцінює наскільки відрізняється розвиток районів та міст залежно від відстані до обласного центру – столиці України міста Києва.

Таким чином, в цій статті поставлені наступні питання:

- визначення соціально-економічного стану міст та районів Київської області;
- співставлення результатів оцінки з географічним розташуванням міст та районів по відношенню до м. Київ;
- формування висновків на основі отриманих результатів та надання пропозицій щодо можливого вирішення проблеми надмірної диференціації темпів розвитку міст та районів, що веде до депресивності великих територій Київської області.

**Виклад основного матеріалу досліджень.** Київську область вважають однією з найбагатших та найпотужніших в промисловому та сільськогосподарському плані в Україні. Загалом це твердження є вірним. Однак, розвиток в області є нерівномірним. І, можливо, близькість Києва навіть посилює цю нерівномірність. Столиця притягує до себе людей, які шукають роботу з більшими заробітними платнями та кращими умовами праці. В Києві працює дуже багато жителів всіх районів Київщини і навіть Чернігівської та Житомирської областей, які кожного ранку їдуть в столицю на роботу, а ввечері повертаються додому. Відносна близькість столиці сприяє цьому. Наприклад, від найбільш південного районного центру Київської області м.Тетіїва до столиці 170 км (менше 3 годин автомобілем), а від Чернігова до Києва ще менше – 143 км. Окрім соціально-економічних умов, ці масові маятникові міграції до Києва посилюються за рахунок психологічних факторів: люди вважають, що престижніше працювати на якомусь підприємстві в столиці, ніж на приблизно такому ж за розмірами та за оплатою праці підприємстві в регіоні. Також необхідно врахувати, що основним напрямком господарської діяльності в віддалених від столиці населених пунктах є сільське господарство, що також в наш час втрачає зацікавленість з боку населення. Підтвердженням цих слів є дані Державної служби статистики [1].

В 2014 році порівняно з 2013 роком чисельність сільського населення скоротилася на 1222 чол. В 2015 році відносно 2014 року показник зріс на 189 чол. Але варто врахувати, що за цей період (2013-2015 рр.) чисельність міського населення зросла на 7790 чол. (на 4978 чол. в 2014 році і на 2812 чол. в 2015 році). При цьому найбільший приріст міського населення області за період 2013-2015 рр. відбувся в містах, які розташовані найближче до Києва: Бровари (+1828 чол.), Буча (+2021 чол.), Ірпінь (3079 чол.). В той час, міське населення міст віддалених від столиці за вказаний

період значно скоротилося: Яготин (-289 чол.), Тараща (-338 чол.), Ставище (-250 грн.), Сквира (-322 чол.) тощо.

Закономірно, що подібна тенденція буде прослідковуватися не тільки в механічному, але й в природному прирості населення.

Як видно зі статистичних даних по природному приросту населення Київської області, демографічна ситуація в регіоні є критичною. Щороку негативне сальдо приросту населення зростає. В 2013 році кількість померлих перевищувала кількість народжених на 6687 осіб, в 2014 році – на 7364 особи, в 2015 – на 8224 особи. Загалом за 2013-2015 роки чисельність населення Київської області скоротилася на 22275 осіб за рахунок природних процесів. Однак, в деяких населених пунктах це сальдо є позитивним. Це міста та селища, які знаходяться найближче до Києва та постійно розвиваються. Тобто вони є привабливими для життя людям з інших населених пунктів області чи загалом України. Зокрема, за 2013-2015 роки за рахунок природного приросту населення зросло в м. Бровари (+827 чол.), м.Ірпінь (+526 чол.), м.Вишневе (+446 чол.), м.Вишгород (+392 чол.), м.Обухів (+332 чол.), Бориспіль (+325 чол.). Також позитивне сальдо природного приросту прослідковується в м.Славутич, яке знаходиться на відстані 190 км від столиці. За досліджуваний період населення зросло на 282 особи за рахунок перевищення народжуваності над смертністю. Це можна пояснити тим, що місто Славутич є наймолодшим містом області, яке будувалося «з нуля» та заселялося переважно кваліфікованими спеціалістами для обслуговування Чорнобильської АЕС.

Варто зазначити, що чисельність населення сільських територій скорочується більшими темпами, ніж чисельність населення міських територій. Це видно з таблиць 1 і 2.

**Таблиця 1**

**Стан народжуваності та смертності в Київській області в 2013-2015 рр., чол.**

| | 2013 | | | 2014 | | | 2015 | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | наявна чисель-ність насе-лення | Наро-дилося | По-мерло | наявна чисель-ність насе-лення | Народи-лося | По-мерло | наявна чисель-ність насе-лення | Наро-дилося | Помер-ло |
| **міське населення** | 1070221 | 12879 | 12935 | 1075199 | 13102 | 13703 | 1078011 | 12715 | 14032 |
| **сільське населення** | 655257 | 7632 | 14263 | 654035 | 7798 | 14561 | 654224 | 7490 | 14397 |
| **Всього** | 1725478 | 20511 | 27198 | 1729234 | 20900 | 28264 | 1732235 | 20205 | 28429 |

*Джерело: складено автором за даними: [1]*

**Таблиця 2**

**Показники народжуваності та смертності в Київській області в 2013-2015 рр., чол./тис.чол. наявного населення**

| | Показник народжуваності | | | Показник смертності | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | **2013** | **2014** | **2015** | **2013** | **2014** | **2015** |
| **міське населення** | 12.033963 | 12.185651 | 11.79487 | 12.086289 | 12.744618 | 13.016565 |
| **сільське населення** | 11.647338 | 11.922909 | 11.448678 | 21.767032 | 22.263335 | 22.006224 |
| **Всього (по Київській області)** | 11.887141 | 12.086276 | 11.664122 | 15.762589 | 16.344809 | 16.411746 |

*Джерело: складено автором за даними: [1]*

Як видно з таблиці 2, показник смертності в Київській області значно перевищує показник народжуваності і він має тенденцію до збільшення за вказаний період (від 15,76 померлих осіб на 1000 осіб наявної чисельності населення до 16,41 померлих осіб на 1000 осіб наявної чисельності населення). В той час показник народжуваності скорочується: від 11,89 народжених осіб на 1000 осіб наявного населення в 2013 році до 11,66 народжених осіб на 1000 осіб наявного населення в 2015 році). Важливим є той факт, що по міському населенню Київської області за досліджуваний період показники народжуваності і смертності майже рівні і коливаються в межах 11,79-13,02 особи на 1000 осіб наявного населення. Однак певне занепокоєння викликає те, що в 2015 році розрив між смертністю та народжуваністю перевищив 1 особу на 1000 осіб наявного населення міст області.

Та найбільш негативним залишається той факт, що в селах смертність вдвічі перевищує народжуваність. При цьому процес має тенденцію до погіршення: за 2013-2015 рр. народжуваність зменшується (з 11,65 осіб на 1000 осіб наявного населення до 11,45 осіб на 1000 осіб наявного населення), а смертність зростає (з 21,77 осіб на 1000 осіб наявного населення до 22,01 осіб на 1000 осіб наявного населення).

Аналіз населення за питомою часткою населення окремих вікових категорій до загальної чисельності населення сільських територій/міст/всієї області не виявив значних змін за досліджуваний період (на основі постійного населення).

Як видно з таблиці 3, структура населення за віком за 2013-2015 рр. є майже незмінною.

По аналізу населення Київської області можна зробити висновок, що чисельність населення сіл скорочується значними темпами. Це відбувається як за рахунок міграційних процесів селян до пристоличних міст та селищ, так і за рахунок значного перевищення смертності над народжуваністю серед сільського населення.

Також багато про рівень депресивності територій можна сказати на основі аналізу стану та розвитку освіти та дозвілля.

Аналіз статистичних даних показав, що кількість клубів збільшується в основному в пристоличних населених пунктах. Так, в 2014 році кількість клубів збільшилася на 3 одиниці і становила 842 клуба. При цьому зростання відбулося на 2 одиниці в Києво-

Святошинському районі. Також за 2013-2014 роки на один клуб стало більше в Іванківському районі, але вже в 2015 році кількість клубів в цьому районі стала такою, як була в 2013 році – 48 одиниць. Однак простежується зростання клубів в 2015 році в місті Ірпінь – кількість клубів зросла на 3 одиниці в 2015 році відносно 2014 року. Як результат, за 2014-2015 роки кількість клубів в Київській області зросла на 3 одиниці (за рахунок збільшення кількості клубів в м.Ірпінь). Загалом за досліджуваний період 2013-2015 років кількість клубів в регіоні зросла на 6 одиниць (з 839 клубів в 2013 році до 845 клубів в 2015 році).

**Таблиця 3**

**Структура населення Київської області за віком в 2013-2015 рр.**

| 2013 рік | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | Всього населення, чол. | 0-14 років | 15-34 років | 35-64 років | від 65 року |
| сільське населення | 660528 | 15% | 26% | 39% | 20% |
| міське населення | 1059171 | 16% | 29% | 43% | 12% |
| Всього (по Київській області) | 1719699 | 15% | 28% | 42% | 15% |
| 2014 рік | | | | | |
| | Всього населення, чол. | 0-14 років | 15-34 років | 35-64 років | від 65 року |
| сільське населення | 659306 | 15% | 26% | 39% | 20% |
| міське населення | 1064149 | 16% | 28% | 43% | 12% |
| Всього (по Київській області) | 1723455 | 16% | 27% | 42% | 15% |
| 2015 рік | | | | | |
| | Всього населення, чол. | 0-14 років | 15-34 років | 35-64 років | від 65 року |
| сільське населення | 659495 | 16% | 25% | 39% | 19% |
| міське населення | 1066961 | 16% | 28% | 43% | 13% |
| Всього (по Київській області) | 1726456 | 16% | 27% | 42% | 15% |

*Джерело: складено автором за даними: [1]*

Варто зазначити, що клуб – це, в першу чергу, місце для зборів громад населених пунктів, проведення концертів, вистав тощо. Частота їх проведення говорить про рівень зацікавленості населення в культурному розвитку та в суспільній активності населення. Наявність в населеному пункті клубу дає можливість громаді організовувати культурний розвиток та зміцнювати зв'язки між членами громади, тобто накопичувати соціальний капітал.

Аналіз по бібліотеках області підтверджує цю думку. Збільшення читачів бібліотек говорить про зацікавленість населення в саморозвитку, превалювання пріоритетності читання книг над переглядом телевізора. Аналіз показує, що за досліджуваний період кількість бібліотек скоротилася на 6 одиниць (з 897 бібліотек в 2013 і 2014 роках до 891 бібліотек в 2015 році). Зменшення кількості бібліотек відбулося в Васильківському (-3 одиниці), Згурівському (-2 одиниці), Фастівському (-1 одиниця) районах. Також простежуються зміни в м.Бровари та Броварському районі і м.Переяслав-Хмельницький і Переяслав-Хмельницькому районі. Так, в 2015 році в Броварському районі кількість бібліотек скоротилася на 4 одиниці (з 37 бібіліотек в 2013 і в 2014 роках до 33 бібліотек в 2015 році). Однак, варто врахувати, що в 2015 році в місті

Бровари кількість бібліотек зросла на 4 одиниці. Причиною цих змін може бути переміщення сільських бібліотек району до районного центру. Подібна ситуація простежується в м.Переяслав-Хмельницький та Переяслав-Хмельницькому районі. Так, в 2013 і 2015 роках в Переяслав-Хмельницькому районі було 40 бібліотек, а в м.Переяслав-Хмельницький жодної. Але в 2014 році в районному центрі з'явилося 3 бібліотеки, в той час як в районі на 3 бібліотеки стало менше.

Однак, варто мати на увазі, що в час всеохопності інформаційних технологій ставлення людей до бібліотек є умовним. Тому що кожен може спокійно читати книги в електронному вигляді. Це, звичайно ж, впливає на кількість бібліотек, які обслуговують громади населених пунктів.

Що стосується освіти, то простежується збільшення кількості учнів на фоні зменшення загальноосвітніх закладів. Загалом за період 2013/2014 - 2015/2016 навчальних років кількість шкіл в Київській області скоротилася на 6 одиниць. Зокрема: в Баришівському районі з 24 шкіл, які були в 2013/2014 навчальному році, в 2014/2015 та 2015/2016 навчальних роках залишилося 23 школи; в Богуславському районі зменшення на 2 школи прослідковується в 2015/2016 навчальному році; в Васильківському районі на одну школу стало менше теж в 205/2016 навчальному році; в Згурівському, Переяслав-Хмельницькому та Тетіївському районах по одній школі закрили в 2014/2015 навчальному році; на дві школи стало менше в 2014/2015 навчальному році в Сквирському районі; по одній школі закрили в 2015/2016 навчальному році в Яготинському районі та м.Обухів. При цьому, спостерігається збільшення кількості шкіл в населених пунктах, які близько розташовані до столиці: Києво-Святошинський район (+3 школи), Обухівський район (+1 школа), м.Бровари (+1 школа) та м.Буча (+1 школа).

В той час кількість учнів в Київській області за досліджуваний період має тенденцію до зростання. В 2014/2015 навчальному році порівняно з 2013/2014 навчальним роком кількість учнів збільшилася на 7555 учнів, а в 2015/2016 навчальному році порівняно з 2014/2015 навчальним роком - на 6506 учнів. Загальний приріст кількості учнів за досліджуваний період склав 14061 учень. Найбільше зростання протягом цих трьох навчальних років в розрізі області відбулося в Києво-Святошинському районі (+3062 учні), м.Бровари (+1579 учнів), м.Ірпінь (+1417 учнів), Вишгородському районі (+1080 учнів), м.Буча (+984 учня) тощо. Разом з цим, простежується також скорочення учнів в віддалених частинах області: Тетіївському районі (-188 учнів), м.Славутич (-124 учня), Таращанському районі (-104 учня) тощо.

Дещо інша тенденція прослідковується з дошкільними навчальними закладами Київської області. З 2013 по 2015 роки кількість дитячих садків збільшилася з 725 до 735 одиниць, тобто на 10 дошкільних навчальних закладів. Зростання відбулося за рахунок Баришівського (+2), Миронівського (+2), Білоцерківського (+2), Бориспільського (+1), Іванківського (+1), Києво-Святошинського, Обухівського (+1), Фастівського (+1) районів та міст Бровари (+3), Ірпінь (+3), Буча (+1), Фастів (+1). Також прослідковується зменшення кількості дитячих навчальних закладів у віддалених від м.Києва районах: Володарському (-3), Переяслав-Хмельницькому (-2), Сквирському (-1), Тетіївському (-1), Згурівському (-1), а також Броварському районі (-1).

При цьому, кількість вихованців дитячих садків в цей період теж зростала. Так, в 2014 році порівняно з 2013 роком кількість закладів зросла на 2546 одиниць, а в 2015 році порівняно з 2014 роком – на 1553 одиниці. Загальне зростання чисельності вихованців за 2013-2015 роки складає 4099 одиниці. Статистичні дані показують, що в 2013-2015 роках найбільше зростання чисельності вихованців дошкільних навчальних закладів відбувалося в близьких до столиці районах і містах: Києво-Святошинський (+843 вихованці), Васильківський (+290 вихованців), Обухівський (+228 вихованців), Бориспільський (+224 вихованці) районах та в містах Бровари (+555 вихованців), Ірпінь (+398 вихованців), Буча (+234 вихованця). При цьому дуже цікавою є ситуація з Броварським районом, який межує з Києвом. Тут кількість вихованців дошкільних навчальних закладів за вказаний період скоротилася на 103 людини (-31 вихованець в 2014 році порівняно з 2013 роком і -72 вихованці в 2015 році порівняно з 2014 роком). Можна припустити, що це пов'язано з закриттям одного дитячого садка в 2015 році, що, в свою чергу, викликано розвитком м.Бровари і м.Києва в напрямку Броварського району і, відповідно, більшою цікавістю міських дитячих садків порівняно з сільськими та селищними дитячими садками району.

Що стосується вищих навчальних закладів області, то їхня кількість за 2013-2015 роки не змінилася і становить 23 одиниці. По чисельності студентів простежується тенденція до скорочення по всіх ВНЗ. Так, в 2013 році кількість студентів становила 34289 чоловік, в 2014 році – 31919 чоловік, в 2015 році – 30055 чоловік. Загальне скорочення за досліджуваний період становить 4234 студенти. Цю негативну динаміку можна пояснити близькість м.Києва з більш престижними вищими навчальними закладами.

Мабуть, найбільш важливе місце в питанні розвитку населених пунктів посідає економічна складова. Вона залежить, в першу чергу, від наявності потенційного фінансування, яке можна залучити для розвитку населеного пункту. Тобто мова йде про наявність суб'єктів господарювання, які, завдяки своїй підприємницькій діяльності, здійснюють це фінансування опосередковано (через сплату місцевих податків) та безпосередньо (за допомогою підтримки певних об'єктів чи процесів в населеному пункті або одноразових спонсорських підтримок). Окрім цього, підприємства є місцем роботи для населення, тобто джерелом отримання фінансової підтримки (у вигляді заробітної плати) для забезпечення життєдіяльності населення.

З даних Державної служби статистики по підприємствах Київської області (на основі статистичних даних сформованих за інституціональним підходом без банків, бюджетних установ, фізичних осіб – суб’єктів господарювання та включаючи фермерські господарства з кількістю зайнятих до 50 осіб) прослідковується досить неоднозначна тенденція.

В 2013 році нараховувалося 18676 підприємств. В 2014 році їхня кількість зменшилася на 803 підприємства. При цьому, скорочення кількості відбулося в основному за рахунок малих (мікро) підприємств (-549 підприємств в 2014 році порівняно з 2013 роком). В 2015 році порівняно з 2014 роком прослідковується незначне зростання: кількість підприємств зросла на 291 підприємство і становило 18164 суб'єкти господарювання. Відповідно, кількість малих (мікро) підприємств теж зросла до позначки 14611 підприємств (+311 суб'єктів господарювання – приріст в 2015 році порівняно з 2014 роком). Більш глибокий і точний аналіз по підприємствах

області провести немає змоги, оскільки значна кількість даних не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності інформації.

Регіональну закономірність розміщення підприємств виводити теж немає сенсу, оскільки більшість інформації по великих і середніх підприємствах немає змоги опрацювати у зв'язку з вищевказаними законодавчими обмеженнями. Щодо малих (в т.ч. мікро-) підприємств, то вони не відображають реальну ситуацію по підприємництву в області. Це пояснюється тим, що значна частина малих підприємств не оформлена належним чином (тобто можуть не потрапити до даних офіційної статистики) та велика кількість підприємств таких розмірів існує не більше кількох років, а потім ліквідується, при цьому не приносячи помітного соціального та економічного ефекту громаді.

Окрему увагу слід приділити аналізу стану безробіття в Київській області, оскільки зростання кількості безробітних в регіоні сприяє бажанню населення виїжджати в більш економічно розвинені населені пункти в пошуках заробітку. Відповідно, кількість економічно активного населення в такому регіоні зменшується, що спричиняє економічний та соціальний застій регіону, який в майбутньому призводить до депресивності та занепаду регіону.

Динаміка показника частки безробітних показує щорічне зростання (з 0,94% в 2013 році до 1,16% в 2015 році), навіть попри те, що чисельність населення області теж зростає. Це говорить про те, що кількість безробітних зростає швидшими темпами, ніж чисельність населення регіону. Найбільше значення показника з явною тенденцією до зростання виявлено в віддалених від столиці населених пунктах та районах: Володарський район (з 5,79% в 2013 році до 6,06% в 2015 році), Згурівський район (з 3,47% в 2013 році до 4,10% в 2015 році), Тетіївський район (з 2,61% в 2013 році до 3,50% в 2015 році), м.Ржищів (з 1,58% в 2013 році до 3,23% в 2015 році) тощо. При цьому, в деяких пристоличних районах спостерігається зменшення значення показника частки безробітних: Баришівський район (з 0,86% в 2013 році до 0,78% в 2015 році), Бориспільський район та м.Бориспіль (з 0,74% в 2013 році до 0,68% в 2015 році).

Варто зазначати, що статистичні дані по стану безробіття в області не показують цілком достовірну інформацію. Статистика ґрунтується на основі даних щодо того, скільки людей стало на облік в центрах зайнятості. Однак багато людей є безробітними, хоча при цьому не зареєстровані у вказаних державних органах.

Важливе місце в розвитку регіонів посідає фінансова спроможність для здійснення якісних перетворень. Аналіз обсягу прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) показує, що обсяг фінансових вливань з-за кордону має тенденцію до зменшення в більшості районах та містах регіону, особливо ситуація погіршилася в 2015 році. Так, наприклад, в м.Бровари в 2014 році порівняно з 2013 роком показник зріс на 20,75%, а в 2015 році відносно 2014 року зменшився на 8,00%, в м.Васильків обсяг іноземних інвестицій в 2014 зріс майже вп'ятеро (на 492,22%), а в 2015 році знизився 31,14%. Однак не можна однозначно сказати, що зменшення показника є негативною тенденцією для соціально-економічного розвитку району, міста чи всієї області. Головне, що інвестиції є, що говорить про намагання підприємств області розвиватися. Розмір інвестицій залежить зокрема від потреб в додаткових фінансових коштах. Ці потреби, звичайно ж, не обов'язково повинні повторюватися кожного року.

З іншого боку, в деяких випадках зменшення обсягів іноземних інвестицій можна вважати позитивним явищем, пояснюючи це тим, що підприємства можуть собі дозволити розширювати чи покращувати своє виробництво за рахунок власних коштів.

Варто сказати, що соціально-економічний розвиток будь-якого регіону залежить від самого населення, а саме від його громадської активності, бажання змінювати свої села, міста, райони та змінюватися самим.

Аналізуючи кількість громадських організацій в регіоні, як об'єднань активних та ініціативних членів суспільств, простежується майже незмінна ситуація: в 2013 році кількість громадських організацій становила 655 одиниць, в 2014 році вона збільшилася на 9,62%, що склало 718 одиниць. Однак в 2015 році показник зменшився на 8,1%, що становила 660 одиниць, що на лише 5 організацій більше, ніж це було в 2013 році. Найбільш помітні зміни прослідковуються в м.Ірпінь: з 49 організацій, які існували в 2013 році, в 2014 році залишилося лише 14 одиниць (спад на 71,43%); в 2015 році показник збільшився на 64,3% і склав 23 організації, однак це всеодно більш, ніж в два рази менше за кількість громадських організацій, яка була в 2013 році.

Загалом, кількість громадських організацій в розрізі всієї України має постійну тенденцію до зростання: у 1991 р. в нашій державі діяло близько 300 організацій, у 1992 р. – 1356, у 1993 – 3257, у 1996 р. понад 12000, в 2000 р. – понад 27000, то до 2014 року їхня кількість зросла до понад 75000 таких утворень. Проте, незважаючи на кількісну складову, спостерігалася і низька довіра до учасників цих утворень [4]. Так, М. Кармазіна зазначала: «громадські організації нині є тим інститутом, який, на жаль, не викликає довіри» [5]. Таким чином, для якісних соціально-економічних перетворень в державі і, зокрема, Київській області, необхідні активні дії членів суспільства. При цьому, кількість активних громадян та громадських організацій не є гарантією таких змін. Все залежить від якості дій таких членів.

На основі вище проаналізованих даних та даних, які не увійшли до статті, ми спробували узагальнити всі показники та визначити загальний коефіцієнт за 14 показниками по районах та містах.

Розрахунок проводився наступним чином:

-визначався приріст показника в 2015 році відносно 2013 року;

-залежно від значення приросту показника районам/містам надавалася оцінка від 1 до 3;

-значення всіх оцінок для кожного міста/району підсумовувалися.

Проведені обчислень продемонстрували очікувані результати: більш висока сума оцінки в містах/районах, які найближче розташовані до столиці, міста Києва. Найбільшу оцінку має Києво-Святошинський район, який, по суті, входить в склад самого Києва. На другому місці з сумою в 30 балів розташувалося м.Ірпінь, яке на даний час є одним з міст України з найвищими темпами розвитку. Причиною третього місця Обухівського району з сумою в 29 балів може бути зручне географічне розташування по відношенню до столиці, що окрім цього сприяло розміщенню тут найпрестижніших дачних маєтків. Місто Буча, яке має також 29 балів, розвивається разом із м.Ірпінь. За деякими даними м.Буча вважається один з лідерів міст України по привабливості життя. Тобто його оцінка, можливо, є трохи заниженою.

Як і прогнозувалося, найменша сума балів в районів та міст, що розташовані далі в м.Київ. Зокрема, Сквирський район, районний центр якого м.Сквира знаходиться на відстані 121 км від столиці, отримав в сумі лише 17 балів. Дещо неочікуваним є результат, який отримав Броварський район – 19 балів. Попри те, що він знаходиться на кордоні з Києвом. Одним з пояснень такого результату може бути те, що Броварський район сильно розтягнутий в північно-східному напрямку від Києва і значна його частина межує з Чернігівською областю, яке, між іншим, являється однією з найдепресивніших в Україні.

**Висновки.** Розширений аналіз соціально-економічного стану Київської області підтверджує думку, зазначену на початку статті – чим далі від великого промислового чи туристичного центру, тим темпи соціально-економічного розвитку регіону стають меншими.

Очевидно, що змінити цю ситуацію може стимулювання розвитку сільських територій та малих міст, економічна ефективність та престижність життя в яких зменшується. На нашу думку, модель соціально-орієнтованого підприємництва, згадувана в статті, може стати тим дієвим інструментом, за допомогою якого можна вирішити дану проблему. Суть моделі полягає в створенні господарського об'єкту місцевою громадою (села, селища чи містечка), на якому будуть працювати члени місцевої громади. При цьому, весь дохід (або майже весь дохід) буде направлятися в місцевий бюджет як додаткові кошти для соціально-економічного розвитку населеного пункту. Таким чином, вирішується низка питань, які мають місце в депресивних населених пунктах. Це: зацікавленість громади ефективній діяльності підприємства, наявність додаткових робочих місць, підвищення фінансової спроможності місцевого бюджету тощо.

**Перспективи подальших досліджень.** Подальші дослідження повинні бути спрямованні на всебічне вивченні ризиків та вигід від впровадження моделі соціально-орієнтованого підприємництва задля розвитку сіл і містечок, віддалених від потужних економічних центрів.

**Література.**

1.Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.

2.Асоціація аналітичних громадських організацій «Соціально-економічні стратегії і партнерства» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sesp.org.ua.

3.Кривобок П.В. Соціально-орієнтоване підприємство як модель соціально-економічного розвитку сіл України/П.В.Кривобок//Агросвіт. – Вип.14. – 2015.- с.51-56.

4.Кривобок П.В. Вплив соціального капіталу на соціально-/економічне зростання України/Теорія та практика регіонального розвитку: колективна Т33 монографія / за заг. ред. К.Ф. Ковальчука, Л.М. Савчук. – Дніпро: Герда, 2016.

5. Зорич О. Громадські організації в Україні як суб'єкти формування громадської ідентичності: криза чи відродження? /О. Зорич // Наукові записки. ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. – Вип. 6 (74).

**References.**

1.Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.ukrstat.gov.ua.

2.Asotsiatsiia analitychnykh hromadskykh orhanizatsii «Sotsialno-ekonomichni stratehii i partnerstva» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.sesp.org.ua.

3.Kryvobok P.V. Sotsialno-oriientovane pidpryiemstvo yak model sotsialno-ekonomichnoho rozvytku sil Ukrainy/P.V.Kryvobok//Ahrosvit. – Vyp.14. – 2015.- s.51-56.

4.Kryvobok P.V. Vplyv sotsialnoho kapitalu na sotsialno-/ekonomichne zrostannia Ukrainy/Teoriia ta praktyka rehionalnoho rozvytku: kolektyvna T33 monohrafiia / za zah. red. K.F. Kovalchuka, L.M. Savchuk. – Dnipro: Herda, 2016.

5. Zorych O. Hromadski orhanizatsii v Ukraini yak subiekty formuvannia hromadskoi identychnosti: kryza chy vidrodzhennia? /O. Zorych // Naukovi zapysky. IPiEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy. – Vyp. 6 (74).

**Павел Кривобок**, аспирант
Национальный университет пищевых технологий, г.Киев

## ОЦЕНКА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОСТОЯНИЕ КИЕВСКОЙ ОБЛАСТИ С ЦЕЛЬЮ ВНЕДРЕНИЯ В НЕЙ МОДЕЛИ СОЦИАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

*В статье автор предлагает мнение, что темпы развития регионов и его частей зависят от удаленности до экономических центров. Этим объясняется, что в разных городах одного региона различные темпы социально-экономического развития. С целью подтверждения этой мысли, автор осуществляет анализ социально-экономических показателей Киевской области. Для более удобного сравнения социально-экономического состояния разных районов и городов осуществляется консолидация результатов анализа, как сумма всех показателей. Полученные консолидированные оценки сравниваются с удаленность городов и районов от города. Автор отмечает важность активной общественной позиции членов общин в развитии территорий. Модель социально-ориентированного предпринимательства предлагается как инструмент уравнивания социально-экономического состояния районов и городов региона.*

***Ключевые слова:*** *социально-экономическое состояние, социально-ориентированное предпринимательство, депресивность территории.*

**Pavlo Kryvobok**, Ph.D Student
National University of Food Technologies, Kyiv

## ASSESSMENT OF THE SOCIO-ECONOMIC STATUS OF THE KYIV REGION WITH THE AIM OF IMPLEMENTATION OF MODELS OF SOCIALLY ORIENTED ENTERPRISE

*In the article, the author suggests that the pace of development of regions and their parts depends on remoteness to economic centers. This explains that different cities in one region have different indicators of socio-economic development. To confirm this opinion, the author analyzes the socio-economic indicators of the Kyiv region. To compare that is more convenient the socio-economic status of different regions and cities, consolidate the results of the analysis as the sum of all indicators. The obtained summary results are comparing with the distance of cities and districts from the city of Kyiv. The author emphasizes the importance of active public actions of all members of the community in the development of territories. It proposed the model of socio-economic entrepreneurship as a tool of equalization of socio-economic status of districts and cities of the region.*

***Keywords:*** *socio-economic status, socio-economic entrepreneurship, depressed territories.*